

ACTIEVE BEVOLKING IN DE TERTIAIRE SECTOR

Het opzet van deze kaart is een zo getrouw mogelijk beeld te geven van de ruimtelijke spreiding naar werkgemeente van de beroepsbevolking in de tertiaire sector.

De statistische gegevens zijn afkomstig uit deel 8 van de Algemene Volkstelling van 31 december 1970 (Ministerie van Economische Zaken. Nationaal Instituut voor de Statistiek). De tertiaire sector stelde toen 1 702 270 personen tewerk (51,02 % van de actieve bevolking): 1 027 374 mannen (43,9 % van de mannelijke actieve bevolking) en 674 896 vrouwen (67,5 % van de vrouwelijke actieve bevolking). Alle gemeenten die op die datum bestonden worden voorgesteld, met uitzondering van de 19 gemeenten van de Brusselse agglomeratie voor dewelke de gegevens per afzonderlijke gemeente niet beschikbaar zijn.

Het totaal aantal actieven in de tertiaire sector werd voor elke gemeente weergegeven door een cirkel waarvan de oppervlakte toeneemt met het aantal personen. Vanaf 20 000 actieven werd de oppervlakte van de cirkel van de gemeente of agglomeratie afzonderlijk berekend en werd het aantal actieven op de kaart aangegeven. De gemeenten met minder dan 20 000 actieven werden ingedeeld in 10 grootteklassen: de oppervlakte van de cirkel van elke klasse komt overeen met de centrale waarde van die klasse. Voor de agglomeraties Antwerpen, Luik, Gent en Charleroi werd het totaalcijfer met de overeenkomstige cirkel op de kaart 1 : 500 000 weergegeven; de detailgegevens per gemeente komen voor op de vier bijkaartjes (schaal 1 : 250 000, maar de afmetingen van de cirkels zijn dezelfde als deze op de kaart van het Rijk). Voor de Brusselse agglomeratie wordt alleen het totaalcijfer gegeven.

Er werd naar gestreefd het middelpunt van de cirkels zoveel mogelijk te laten samenvallen met het officieel centrum van de gemeente. Waar de cirkels overlappen werd er voor gezorgd dat de cirkels zelf en de verdeling in sectoren nog duidelijk zichtbaar blijven.

Om principiële en cartografisch-technische redenen werden de in de tertiaire sector actieve personen ingedeeld in 3 groepen. De eerste groep (in geel op de kaart) omvat handel, hotels, restaurants en café's, reparatiebedrijven, bank- en verzekeringswezen, dienstverleningen ten behoeve van ondernemingen, verhuur. De tweede groep (in rood op de kaart) omvat vervoer en communicatie. De derde groep (in blauw op de kaart) omvat de onvoldoende omschreven activiteiten (1,91 %) en de overige dienstverlening nl. algemeen overheidsbestuur, defensie en wettelijke sociale verzekering; reinigingsdiensten en beheer van begraafplaatsen; onderwijs, wetenschappelijke instellingen en onderzoekcentra; diensten voor volksgezondheid en diergeneeskunde; overige maatschappelijke dienstverlenende instellingen; dienstverlening op gebied van de recreatie en cultuur; persoonlijke diensten; overige elders niet genoemde diensten.

De weergave van de drie groepen in de cirkels was technisch mogelijk vanaf grootteklasse 5, d.w.z. vanaf 200 actieven. Op de kaart 1 : 500 000 werden voor de 5 agglomeraties de groepen gegeven met een lichtere kleurschakering, zodat de toestand in de gemeenten buiten de agglomeraties, maar waarvan het middelpunt op de kaart binnen de cirkel van de agglomeratie valt, nog duidelijk waarneembaar blijft.

In grootteklassen 2, 3 en 4 (resp. 20-49, 50-99, 100-199 actieven) was de indeling van de cirkels technisch niet meer mogelijk. Daarom werden voor elke gemeente de belangrijkste groep of groepen weergegeven, gesteund op het volgend principe. Als het aandeel van een groep in de gemeente aanzienlijk boven het nationale gemiddelde ligt werd deze groep weerhouden. De nationale gemiddelden bedragen resp. 43,2 % voor de eerste, 13,0 % voor de tweede en 43,8 % voor de derde groep. Daarom werd meer dan 55 % voor de eerste 15 % voor de tweede en 55 % voor de derde groep beschouwd als «aanzienlijk boven het nationaal gemiddelde» (over deze drempelwaarden kan vanzelfsprekend gediscussieerd). In totaal zijn er zes mogelijkheden en deze doen zich alle voor. De kleuren werden zo gekozen dat ze het specifieke van elke gemeente weergeven: geel als alleen de eerste groep boven de drempelwaarde ligt; rood voor de tweede groep; blauw voor de derde groep; oranje voor de eerste en de tweede groep; paars voor de tweede en de derde groep; bruin als geen enkele groep de drempelwaarde bereikt. Elke gemeente wordt zodoende met haar belangrijkste kenmerk(en) aangegeven.

Voor de gemeenten met minder dan 20 actieven werd alleen de gemeentekern aangeduid; zodoende wordt toch aan het bestaan van deze m.b.t. de tertiaire sector absoluut onbelangrijke gemeente herinnerd.

De gemeenten waarvan de naam op de kaart 1 : 500 000 voorkomt zijn de volgende: alle gemeenten met meer dan 5000 actieven in de tertiaire sector, de arrondissementshoofdplaatsen evenals de overige steden van het tweede niveau (Atlas van België, uitgave 1950-72, blad 28 A). Op de bijkaartjes daarentegen komen de namen van alle gemeenten van de agglomeratie voor. Zodoende kan de gebruiker van de kaart zich gemakkelijker oriënteren.

Een vergelijking van deze kaart met kaartblad VIII.2. toont duidelijk de relatief grotere omvang van de tertiaire sector in de gemeenten met een regionale functie: dit geldt, alle verhoudingen in acht genomen, zowel voor de dichter als voor de dunner bevolkte gewesten van het land. Daarnaast zijn er nog een aantal andere gemeenten met een omvangrijke tewerkstelling in de tertiaire sector (b.v. Zaventem, Florennes); het gaat hierbij om gemeenten die geen bijzondere regionale functie vervullen maar door een specifieke tertiaire activiteit gekenmerkt zijn (een vlieghaven, militaire basis, toerisme, instellingen voor onderwijs, voor medische zorgen e.a.).

De samenstelling van de tertiaire sector komt tot uiting in het relatief belang van de kleuren. In veel gemeenten wijkt de samenstelling maar weinig af van het gemiddelde van het Rijk. In andere gemeenten is er duidelijk een specialisatie; zo is b.v. in de toeristische gemeenten de eerste groep ruim vertegenwoordigd; in de havens, de spoorwegknooppunten en een aantal grensgemeenten de tweede groep; in gemeenten met belangrijke administratieve, militaire, medische of onderwijsinstellingen de derde groep.

Naast de eigen kenmerken van elke gemeente geeft de kaart ook een beeld van algemene kenmerken, zoals de relatief grotere aanwezigheid van de derde groep in sommige landsdelen of het bestaan van gewesten waar in een groot aantal gemeenten de tertiaire sector minimaal vertegenwoordigd is.